

тійності. – К., 1992. 9. Гарань О.В. Убити Дракона. З історії Руху та нових партій України. – К., 1993. 10. Голубець М. Народний Рух України: Львівщина. Рік перший. – Львів, 1998. 11. Гончарук Г. Народний Рух України: Історія. – Одеса, 1997. 12. Гончарук Г.І., Шановська О.А. Національна ідея і Народний Рух України. – Одеса, 2004. 13. Камінський А. На перехідному етапі. "Гласність", "перебудова" і "демократизація" на Україні. – Мюнхен, 1990. 14. Кривдіна І.В. Опозиційна діяльність Л. Лук'яненка (1959-1991 рр.) // Бористен. – 2001. – №3. 15. Кулік В. В'ячеслав Чорновіл і спроба реанімації Руху // Сучасність. – 1992. – №6. 16. Ковтун В. Історія Народного Руху України. – К., 1995. 17. Козюбра М. Державна влада: межі здійснення та форма організації (політико-правні аспекти) // Українське право. – 1995. – № 1. 18. Литвин В. Політична арена України: дійові особи та виконавці. – К., 1994. 19. Луканов Ю. Куди піде рухівський "Тризуб"? // Сучасність. – 1992. – №5. 20. Марусик П. А ми тую червону калину підійmemo...: Документальне есе, 1989-1999. – Івано-Франківськ, 1999. 21. Михальченко М.,

Андрущенко В. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991–1995. – К., 1996. 22. Мусяненко О. Український "Овод" Левко Лук'яненко // Рідна школа. – 1998. – № 9. 23. Національні меншини України у ХХ столітті: політико-правовий аспект. – К., 2000. 24. Нетудихата Т. І плакали у січні квіти ...: Пам'яті відомого українського політика Олександра Ємця. – К., 2003. 25. Прокоп М. Напередодні незалежності України: спостереження і висновки / Б-ка українознавства. – Нью-Йорк, 1993. – Т.62. 26. Сольчаник Р. Україна, Білорусь і Молдова: інтеграція по-імперськи, русифікація і боротьба за національне виживання // Укр. іст. журн. – 1992. – № 9. 27. Тиский М. Історія виникнення Народного руху України на Волині. – Луцьк, 2001. 28. Шановська О. А. Діяльність Народного Руху України з розробки національної програми та практичного втілення її в процесі державотворення (1989 – 1996 рр.): Дис... канд. історичних наук. – Одеса, 2003.

Надійшла до редколегії 26.05.09

І. Погорелова, канд. іст. наук

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКИХ ВІДНОСИН

Розглянуто українсько-південнокорейські відносини у 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. у різних сферах суспільного життя. Доведено перспективність співробітництва з Республікою Корея.

The Ukrainian-South Korean relations are considered in 90-s of XX – beginning of XXI c., is analysed of different spheres of public life. Perspective of collaboration with Republic of Korea is well-proven.

Стратегічна мета України – європейська і євроатлантична інтеграція не повинна виключати можливостей розвитку відносин з країнами інших регіонів світу, зокрема, з Азіатсько-Тихоокеанським регіоном (АТР). Так, під час візиту до Республіки Корея (РК) у 2006 р. президент України В.А. Ющенко наголосив, що на тлі своїх європейських пріоритетів Україна глибоко зацікавлена у розвитку відносин з лідерами азіатського простору, зазначивши, що серед партнерів в Азії РК займає особливе місце [6].

Для АТР характерним є високий динамізм політичних та економічних процесів, що формують стійку тенденцію до його перетворення на важливий регіон світу. Нинішня фінансова криза напевно сприятиме подальшому об'єднанню АТР (йдеться про можливість створення єдиної валюти, що знизить залежність азійської економіки від долара і посилить економіку регіону). Процеси інтеграції відбуваються у регіоні за допомогою регіональних об'єднань: Асоціації країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), зони вільної торгівлі країн АСЕАН+3 (Китай, Японія, РК), Організації азіатсько-тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС), започатковано Форум АСЕМ, що об'єднує країни ЄС і Азії. Україна має вразовувати ці інтеграційні процеси, які матимуть наслідки і за межами регіону. Країни АТР у процесі інтеграції визначають перспективи глобальної конкурентної боротьби, розподілу товаропотоків і інвестиційних ресурсів [8, с. 16].

У свою чергу, Південна Корея – потужна і впливова держава Азії, одна з розвинутих країн світу. Тому є закономірним, що одним з головних зовнішньополітичних пріоритетів України в АТР є розвиток відносин з РК. Отже, є потреба дослідити українсько-корейські відносини, їх перспективи. В українській науці піднімаються проблеми розвитку країн АТР і співробітництва з ним нашої держави [1, 8]. Проте, мало досліджень, в яких би розкривалося співробітництво України з РК [2].

Республіка Корея визнала незалежність України 30 грудня 1991 р. Підписання Спільного Комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною та РК 10 лютого 1992 р. започаткувало політичний діалог між країнами.

Слід вказати, що основна мотивація розвитку відносин з країнами АТР, зокрема, з РК була і залишається для України економічною. Внутрішній ринок РК переповнений і величезні капітали шукають нові вектори для економічної активності, перспективні ринки збуту, інвестиційні проекти. З огляду на це, для Кореї Україна є цікавим і перспективним партнером. Так, президент РК

Лі Мйон Бак нещодавно вказав, що Корея сприймає Україну як важливий центр корейських інвестицій у регіоні Центральної і Східної Європи [7]. Це повинна використати Україна. Корейські компанії інвестують в Україну, незважаючи на ризик через дешеву робочу силу, яка має високу кваліфікацію, наявність природних ресурсів, розвинутих технологій й фундаментальних наук [4, с.3]. РК зацікавлена в імпорті української сировини. Для її ділових кіл важливим є геополітичне положення України: активна діяльність на нашому ринку зміцнює позиції корейського капіталу в європейському економічному просторі.

Які вигоди від співробітництва з Кореєю отримує Україна? Повноцінне співробітництво з РК сприятиме побудові ефективної економіки, обміну новітніми технологіями. Сьогодні успіх країни залежать від залучення іноземних інвестицій в промислові галузі, при цьому, важливим є не лише прихід капіталу, а й знань, новітніх технологій. Особливістю економічно-інвестиційного співробітництва України з РК є те, що воно не супроводжується з боку корейців політичними умовами, що дає можливість керуватися насамперед економічною доцільністю.

Інтересам України відповідає освоєння нових ринків, зокрема корейського, що означатиме для вітчизняних виробників закріплення ринків збуту продукції. Так, на думку посла РК в Україні Лі Сонг Джу перспективи двосторонніх економічних відносин дуже хороші: обидві країни доповнюють одна одну, їх економіки мають промислову основу, а кожна з них – свої пріоритетні галузі. В Україні це аерокосмічна галузь, військова промисловість, металургія, а в Кореї – автомобілебудування, суднобудування і електронна промисловість [5].

Співпраця України з "азійськими тиграми" зміцнить її становище на міжнародній арені. Україні слід ефективно використовувати своє геостратегічне положення, вона може стати "мостом", об'єднуючи народи та транспортні коридори Європи і Азії, що відповідає і інтересам країн Азії, які потребують зменшення вартості та часу перевезень своїх товарів. Так, у 2006 р. під час III засідання українсько-корейського Комітету з торгівлі була підтверджена перспективність маршруту Іллічєвськ – Пуасан. Транспортні проекти мають отримати належну державну підтримку, Україні необхідно долучитися до співпраці у рамках форуму АСЕМ, до проектів і програм співробітництва з Азією.

Важливим для України є вивчення корейського досвіду при реформуванні своєї економіки. Так, посол

Кореї Хо Сун Чол, пояснюючи зростання економіки РК, вказує, що керівництвом країні приймалося безліч дій, з метою збільшення накопичень, розширення експорту, залучення інвестицій, технологій, що дозволило РК зайняти гідне місце у світі [9].

Сприяття українсько-корейській співпраці мають зустрічі між делегаціями обох країн, особливо на вищому рівні. Зазначимо, що первинне співробітництво полягало у створенні необхідного фундаменту, зокрема, з 1992 р. у Києві діє посольство РК, а з 1997 р. – посольство України у Сеулі. В цілому, підписано низку документів, які регулюють відносини між країнами у політичній, економічній, торговельній, науково-технічній, культурно-гуманітарній сферах.

Так, у ході державного візиту до РК президента України Л.Д.Кучми у грудні 1996 р. було підписано Спільну Декларацію про принципи відносин та співробітництва між Україною та РК (у якій вказано, що сторони розвиватимуть дружні відносини, всебічне співробітництво), Угоду між урядами про взаємне сприяння та захист інвестицій, Меморандум про взаєморозуміння щодо заснування Спільного Комітету з торгівлі. Практичним результатом переговорів стало створення в 1998 р. спільного проекту Запорізького автозаводу і корпорації "Деу". Сьогодні завод належить близько половини сукупного випуску автомобілів в Україні, це підприємство, що володіє повним циклом виробництва легкових автомобілів.

Наголосимо, що Південна Корея була однією з перших країн, що вклала чималі суми інвестицій до України, з азіатських країн-інвесторів найбільші інвестиції у нашу економіку зроблені саме РК, яка посідає 12 місце (172,4 млн дол.) у загальній кількості інвестицій в Україні. В країні діє 27 підприємств з корейським капіталом.

За умов належного врахування підходів південнокорейського партнера Україна спроможна побудувати життєздатну систему відносин з РК. На Корейському півострові зберігається проблема роз'єданого народу, небезпека розповсюдження ядерної зброї. Все це необхідно враховувати при визначенні стратегії України щодо РК. Україна підтримує політику об'єднання Кореї, виступає за розв'язання цієї проблем за допомогою діалогу між КНДР і РК і багатосторонніх переговорів. Україні потрібно і надалі підкреслювати підтримку політики мирного об'єднання Кореї. Щодо ядерної програми КНДР, Україна офіційно наголошувала про недопустимість розповсюдження ядерної зброї і висловлювала готовність допомогти у вирішенні ядерної кризи, поділившись власним досвідом. Зі свого боку, Корея підтримувала намір України вступити у Світову організацію торгівлі, сьогодні, в її прагненні вступити в ЄС.

Двостороннє політичне співробітництво розвивається і за допомогою зустрічей, візитів керівників зовнішньополітичних відомств та проведення політичних консультацій, візитів парламентських делегацій і ін. Так, міністр закордонних справ України К. Грищенко здійснив офіційний візит до РК 6-8 червня 2004 р. Під час його зустрічі з президентом РК Ро Му Хйоном було висловлено готовність продовжувати широку взаємодію в ООН. Сторони констатували збіг позицій з реформування ООН, інших актуальних проблем світової політики, зокрема, відбудови Іраку, боротьби з тероризмом.

Знаменною подією для розвитку відносин мав офіційний візит 20-22 жовтня 2005 р. прем'єр-міністра РК Лі Хе Чхана в Україну, який став першим візитом високого рівня в Україну. За результатами переговорів сторони підписали міжурядові угоди: про морське торговельне судноплавство, про грантову допомогу й технічне співробітництво, проект Угоди про безвізові поїздки для власників дипломатичних паспортів.

Республіка Корея стала другою країною після Японії, для якої в Україні ввели безвізовий режим для громадян РК, які знаходяться в Україні строком до 90 днів; для громадян України і РК, які користуються дипломатичними паспортами, на такий же строк; передбачено продовження до 5 років терміну дії багаторазових віз для громадян держав, які відвідують країни в ділових цілях. Спрощення візового режиму мало позитивний вплив на відносини: кількість зв'язків, співпраця в авіакозмічній сфері, створення прямого авіасполучення між Києвом і Сеулом, поліпшення умов життя корейської общини в Україні, визнання дипломів про вищу освіту). Було досягнуто домовленості щодо перетворення Спільного комітету з питань торгівлі у Міжурядову комісію з питань торговельно-економічного співробітництва, що матиме ширші повноваження. Крім того, мова йшла про визнання парламентом РК Голодомору 1932-33 рр. актом геноциду українського народу. У відповідь спікер Лім Че-джанг завірив, що парламент працюватиме над адекватною оцінкою цієї трагедії.

Розширив спектр співпраці між країнами державний візит В.А. Ющенко до Республіки Корея 18 – 19 грудня 2006 р. У ході переговорів під головуванням В. Ющенко і Ро Му Хйона було обговорено широке коло питань (налагодження нових економічних зв'язків, співпраця в авіакозмічній сфері, створення прямого авіасполучення між Києвом і Сеулом, поліпшення умов життя корейської общини в Україні, визнання дипломів про вищу освіту). Було досягнуто домовленості щодо перетворення Спільного комітету з питань торгівлі у Міжурядову комісію з питань торговельно-економічного співробітництва, що матиме ширші повноваження. Крім того, мова йшла про визнання парламентом РК Голодомору 1932-33 рр. актом геноциду українського народу. У відповідь спікер Лім Че-джанг завірив, що парламент працюватиме над адекватною оцінкою цієї трагедії.

За результатами самміту прийняли Спільну заяву, підписали міжурядові угоди про співробітництво у сфері оборонної промисловості і матеріально-технічного забезпечення та про співпрацю у галузі використання космічного простору у мирних цілях. Південна Корея входить у десятку країн з найбільшим військовим бюджетом. Тому стати одним з постачальників озброєння, військової техніки в цю країну вигідно для України, враховуючи наш досвід у танкобудуванні, виробництві високотехнологічної зброї. При цьому слід враховувати потреби РК, можливо, необхідним є постачання не серійної техніки, а випуск техніки під конкретне замовлення. Співробітництво у космічній галузі є предметом зацікавленості України, яка має потенціал в авіаційній, ракетно-космічній галузях. Так, у 2006 р. РК запустила супутник, який було виведено на орбіту українським ракетоносієм.

Відбулося також підписання Рамкової міжбанківської експортної кредитної угоди, яка передбачала фінансування придбання товарів і послуг не тільки корейського виробництва, а й з інших країн, в межах 60 млн. дол. до 5 років.

Зазначимо, що тривалий час зусилля сторін були зосереджені на реалізації зазначених домовленостей, досягнутих у ході візиту В. Ющенко до РК.

Розвивається співробітництво України з Республікою Корея у рамках ООН і інших міжнародних організацій, відзначимо активний рівень взаємодії України та РК з питань виборів до органів міжнародних організацій.

Слід виокремити і співробітництво між законодавчими органами Кореї та України. У Верховній Раді України створена Українсько-корейська асоціація міжпарламентських зв'язків, у парламенті РК з 1998 р. діє Корейсько-українська асоціація міжпарламентських зв'язків. У 1995 р., 2000 р. відбулися візити до РК голів ВРУ О.О.Мороза, І.С.Плюща. У квітні 2002 р. Україну відвідав віце-спікер РК Кім Чонг Хо, у 2006 р. – спікер Лім Чае Джунга.

Поглибленню діалогу між державами сприяло те, що в липні 2009 р. вперше за 18 років незалежності, прем'єр-міністр України Ю. Тимошенко відвідала Південну Корею. Метою візиту було активізація співпраці і виведення її на новий рівень. Одним з головних питань

переговорів було участь корейських інвесторів у будівництві енергоблоків на Рівненській і Хмельницькій АЕС і питання інвестицій в інші галузі економіки. Так, Ю. Тимошенко відзначила, що уряд розраховує на співпрацю у сфері енергетики, в аграрному секторі [11].

Корея має досвід впровадження передових технологій і створення атомної промисловості. Логічно, що співпрацю в області енергозбереження зацікавилися в Україні. Двосторонні відносини визначаються в цій галузі Угодою між урядами про співробітництво в галузі використання ядерної енергії в мирних цілях (2007 р.). Україна може здійснювати поставки в РК електрообладнання та продукції турбінобудування. Розширенню взаємодії у даній галузі сприяло підписання 14 травня 2009 р. меморандуму між "Енергоатомом" і корейською електроенергетичною компанією КЕРСО, який передбачає розширення співпраці у сфері проектування та будівництва атомних електростанцій.

Зазначимо, що більша частина візиту Ю. Тимошенко була присвячена спілкуванню з представниками корейських корпорацій. Прем'єр запропонувала їм взяти участь у конкурсі щодо купівлі акцій "Укртелекому", у будівництві нафтопереробного заводу і видобутку природного газу із шельфу Чорного моря. Керівники корейських корпорацій висловили зацікавленість у будівництві портів, залізниць в Україні; у розробці покладів урану; отриманні української сталі.

За результатами переговорів між прем'єр-міністрами України і РК було підписано ряд документів: про взаєморозуміння між Міністерством економіки України і Міністерством економічних знань РК, у сфері використання інструментів торгового захисту і Меморандуми про взаєморозуміння між "Державним експортно-імпортним банком України" і "Експортно-імпортним банком Кореї", між "Укрзалізницею" і корейськими компаніями щодо співпраці у галузі залізничного будівництва.

В цілому, підсумки візиту Ю. Тимошенко до Сеула вищі, ніж конкретні домовленості, досягнуті під час поїздки. Візит може дати позитивний імпульс розширенню двосторонньої співпраці та залученню корейських інвестицій в економіку України. Так, Ю. Тимошенко наголосила, що уряд сприятиме тому, щоб всі "зелені вулиці" для корейського бізнесу були відкриті [11]. Для цього, зокрема, у Кабінеті міністрів буде створена група сприяння корейським інвесторам.

Зважаючи на останні події слід зазначити, що відносини між Україною і РК активізувалися, і не лише у політичній, а й у економічній сфері. Так, зовнішньоторговельний обіг товарів і послуг України з РК у 2008 р. становив 2,69 млрд. дол. і збільшився, у порівнянні 2007 р. в 1,5 раза. Обсяги експорту становили 636,7 млн. дол., імпорт склав 2,05 млрд. дол. [3]. За підсумками двосторонньої торгівлі України з країнами Азії у 2008 р. за обсягами експортних поставок товарів, що здійснювались з України до РК, остання посіла 8 місце, а за обсягами імпорту – РК посіла 3 місце у регіоні. Україна є одним із найбільших торгових партнерів Кореї серед країн СНД. Структура експорту товарів з України у Корею представлена в основному сировинними ресурсами. Важливим для України є збільшення експорту до РК і його перебудови на користь високотехнологічної продукції та продукції з високим ступенем обробки.

Водночас, показники економічної співпраці, надходження інвестицій попри позитивну динаміку не відповідають потенціалу і України, і її партнеру. Гірше розвиваються відносини у сільськогосподарському секторі, у який спрямовано незначну частину корейських інвестицій. РК є одним з найбільших імпортерів сільськогосподарської

продукції і українські товари мають можливість збільшити поставки цієї продукції на ринок РК.

Між державами створено інфраструктуру культурного та гуманітарного співробітництва, що включає ряд гуманітарних організацій, культурних і навчальних центрів, встановлено контакти між навчальними закладами, культурними колективами. Співробітництво у сфері технічної допомоги здійснюється по лінії Корейського агентства міжнародного співробітництва. Так, з 1992 р. до 2002 р. через це агентство 207 громадян України стажувалися в РК. В останній час збільшилася кількість обмінів вченими, студентами. Водночас, невирішеним залишається питання підписання угоди про визнання документів про вищу освіту, проект якої був переданий РК ще у 2006 р.

У цілому, Корея надала матеріальну допомогу Україні на суму понад 20 млн. дол. с. 254]. РК допомагає у будівництві "Укриття" на Чорнобильській АЕС (участь РК у проекті складає 300 тис. дол.), організовує лікування в РК дітей, що постраждали від Чорнобильської катастрофи. Неодноразово представники уряду Кореї передавали медичне обладнання в наші лікарні. Компанія Samsung співпрацює з олімпійським комітетом України і є спонсором національної і юнацької футбольної збірної України, підтримує художню гімнастику.

Україні ж слід звернути увагу на покращення умов для етнічних корейців (РК неодноразово порушувала цю тему). До того ж, РК має намір здійснювати інвестування у сільське господарство у тих регіонах України, де надається сприяння у створенні інфраструктури для корейців.

Отже, з моменту встановлення дипломатичних відносин відбулися візити президентів і прем'єр-міністра України в РК, але не відбулося жодного зворотнього візиту на такому рівні в Україну, окрім візиту прем'єр-міністра РК Лі Хе Чхана в 2005 р. Сеул має "борг" візитів вищого керівництва до України. Між державами підписано низку документів, водночас, необхідні кардинальні дії, спрямовані на розширення і поглиблення співпраці між державами в усіх сферах. Українсько-корейські відносини не повинні мати декларативного характеру, оскільки всебічний розвиток відносин з РК дозволить реалізувати ряд задач вітчизняного економічного розвитку. До перспектив партнерства України та РК необхідно віднести: подальший розвиток політичного діалогу, співробітництво в галузях економіки, науки і техніки, міжнародних питаннях (співпраця у межах ООН; нерозповсюдження ядерної зброї; подолання наслідків Чорнобильської трагедії).

1. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. //Колективна монографія за ред. В. Шведа.-К., Друкарня ДУС, 2008.-222 с.; Щергін С. АТР: історія та сучасність. – К., 1993. – 91 с. 2. Афанасьев И. Дипломатическим отношениям между РК и Украиной – 10 лет //Персонал.– 2002.– № 1.– С. 42–44.; Мандрик І., Пнатюк О. Основні напрями співробітництва між Україною та РК//Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки – 2008.- № 6; Мусіна Л. Економічна політика і розвиток реформ у Південній Кореї: досвід для України //Економіка України – 2002.– № 6.– С. 35–42. 3. Дані наведені за Державним комітетом статистики України //http://www.mfa.gov.ua/korea/ua/7353.htm. 4. Канг Гун-Тек Побоювання іноземних інвестицій – стереотип застарілого мислення //День. – 1999.-№29.-С.3. 5. Ли Сонг Джу За 5 лет товарооборот может достигнуть миллиарда долл. //http://telegrafua.com/182/world/1198/. 6. Президент зустрівся зі студентами Корейського університету //http://www.president.gov.ua/news/4974.html. 7. Президент РК уверен, что Украина преодолет кризис //http://www.kmu.gov.ua/control/tu/publish/article?art_id=228989561&cat_id=1225629. 8. Романов Д. АТР в системі економічних пріоритетів України //Автореф. дис..канд. екон. наук: 08.05.01 /НАН України. ICEIMB.-К., 2002.–18 с. 9. Хо Сун Чол Необходимость обороняться закалила наши характеры//Политик Hall.-2007.-№38/www.politikhall.com/?page=filing&a_id=479. 10. Шин Д. Современное состояние и перспективы сотрудничества между РК и Украиной //Національний Вісник ДАУ. -2003.- №8. –С. 253-257. 11. Ю. Тимошенко: будет создана группа содействия инвесторам //http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=228927636